

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Gazeta literară

Anul IX. nr. 452

45

Joi 8 noiembrie 1962

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

IN ACEST NUMAR:

POP SIMION: Fragment de roman

PROFIRA SADOVEANU: Versuri

AL. CĂPRARIU: Cronica dramatică

Eu am trăit în vremea Marii Revoluții

Pot spune nepoților mei: „Eu am trăit în vremea Marii Revoluții”. Eu am trăit acele zile de trecere de la un sfârșit de lume, la sângerarea unei noi lumi. Eu am văzut atunci cum dintr-un început, eram ca regiunea mea de artillerie într-un loc din nordul Moldovei pe drumul spre Husi, când au trecut pe drumul de țară coloanele soldaților roșii ce se întorceau spre patrie. Erau izbăvitori de ani și ani de război. Dar pe chipurile lor flutura ceva nou, ca o lumină. Acel care purtaseră lupte grele și sângeroase pentru ce și pentru cine? Găsiseră și răspunsul cel adevărat și țara de a se elibera. Înlocuirea în pace era pentru ei atunci primul act de libertate, prima victorie a venșii descălecată a poporului.

Coloana a trecut prin sat, înălțată în lumina soarelui și a unui apus de soare și petrecută de privirile soldaților noștri adunați de-a lungul drumului și ale fetelelor și femeilor leșii în cărușă. Au privit cu nedumerire și gânduri. Viitorul cu lumină și soare era încă departe și misterios. Dar, în fața lor, ca înălțat în auri sentimentale, un eveniment ieșit din coman, pe care l-au meditat îndelung și cu vâg speranță. Vedeau pentru prima dată soldații eliberați din stăpânirea țării apine, mergând după voia lor, aceluia unde li purta interesul lor. Privind cuțile puse, casele acoperite de paie, țărâni îmbracăți în cămăși roșii, copiii și albi și palți, soldații izbăvitori vor fi simțit în ei amintirile lucrurilor noi, și vor fi încercat un sentiment de tovarășie cu ei. Iar femeile și bătrînii, care singuri mai păpau satul, vor fi simțit că ostășii care treceau seamănă cu bărbății și bătrînii lor, și un mare saft de speranță a străbătut satul.

Dar cine și-a dat seama atunci de înțelesul întreg, mare, colosal a aceluia marș la care a fost marșul? Instinctul celor umiliți și obidiți a descifrat ceva, dar, de ațtea ori dezamăgit, nu putea a merge mai departe cu toate că micodată ei nu văzuseră soldații hotărînd după interesul lor, al poporului.

În noaptea acelei zile, soldații în refacere au rămas treji pînă în zorii, tot întrebându-se și chibzuind, iar locuitorii satului s-au adunat, pe răbdenii, vorovind pînă ce s-a luminat zarea, femeile cu mina la gură, moșnegii cu fruntea în palme. E ca și cum în ziua aceea ar fi fost un mare semn cereșc care le-ar fi vestit că visul lor de milenii, iată, s-ar putea împlini și el.

Coloana asemeni au trecut și prin alte multe sate. Vestea a mers repede din sat în sat, schimbîndu-se pentru totdeauna spiritele oamenilor înrobiiți. Nu a fost nevoie de vorbe, de propagandă. Faptul în sine, nemăpomenit, frămînta mințile, semnă bobul nădejdei care, pentru ei, s-a împlinit de abia în 1944, după 27 de ani.

Oamenii aceia erau neștiutori de carte, nevătași, și totuși ei au înțeles mult mai mult, din trecerea aceea a coloanelor rusești, decît alții învățați orbii de interesele lor de clasă.

A urmat apoi marea, cumpăta înclăstare cu pîierea lumii vechi și nașterea lumii noi. Poporul rus, singur, a luptat și a învins. Nu numai pentru el, dar pentru toate popoarele lumii, pentru toți exploatații de pe glob. Mihail Solohov, Alexei Tolstol au trasat pe orizontul larg al U-

manii trecea fără moarte a gigantici lupte revoluționare. Poate că mulți din soldații pe care i-am văzut atunci trecînd prin satul Corul vor fi găsiți apoi îngînd pentru triumful definitiv al revoluției.

Poporul care face istoria și o țară pe măsura puterii, a hotărîri, a curajului său.

În această zi a oștii de a 45-a aniversării a Marii Revoluții din Octombrie mă simt cuprins de un mare sentiment de recunoștință. Deoarece viața mea însăși, în lumina și în întinderea a conștiinței de noi, Marii Revoluții. Ea m-a învățat să văd, să luț, să câștig, să mor.

Eu m-am cuprins într-o luptă pentru cel mai mare ideal al oștii: elita ca pentru țările latine, viața fără exploatare, viața pentru libertatea de viațarea oștii și a comunității.

Marea Revoluție a transformat din temelii societatea, poporul, destinul întregii lumi și care se vede mai important, decât sufletul, identitatea, totul de a găsi al sentiment de profunzime.

Revoluția a adus în viață idealurile înaltă, amintim că un mare de viață comunității, ca o mișcare și în spiritul oștii și în luptele lor.

Caracterul internațional al Marii Revoluții se vede în tot ce s-a petrecut în timpul Marii Revoluții, ca în lupta de a izbăvi țările noastre, asupra cărții sovietice, de care s'au desprins înțelesurile de juri și subjugare, de noștii, de colonizator, de exploatarea omului de către om, de înrobire. El are, tot mai mult înțeles și mai solid, lumea pe care lăzăm pe egalitate, pe respect reciproc, pe înțelegere și prietenie, pe pace.

Știința, arta, cultura mare în raporturile dintre oameni și cu între popoare, sînt circumstanțe de mare înțeles ale Marii Revoluții. Lumea noastră se construiește nu numai prin progresul științei și a tehnicii și a progresul mai armonios, dar și mai adînc al noștii valori morale, spirituale.

Oamenii de cultură din occident au semnalat în conștiința dinților de calajul între progresul științei și pozițiile primare ale ordinii morale, rămase acolo la începutul secolului nostru pentru vîna de a se fi alăcat de altă cultură. Chiar acum în zilele acestea, un student negru nu e primit în Universitate și nu poate pătrunde în ea nici sub gară armată între omul care înșoară un negru, sau amestecul acesta de meserie angajat în Congo, sau în organizațiile O.A.S.-ului, și omul care zboară în Cosmos, este o evoluție a speciei umane de mai multe milenii.

Înfăptuirile materiale ale socialismului sînt uluitoare. Ele justifică cele mai extraordinare realizări în viitor și cel mai mare salt al oștii spre țerțierea tuturor, dar sînt și se par tot alt de uluitoare civilizațiile etice, spirituale, raporturile noi dintre oameni și popoare, nouul statut moral al omului nou.

Idelle Marii Revoluții au adus, chiar în țările încă imperiale, chiar celui din urmă muncitor calificat, și celui mai exploatat dintre negrii oricărui colonii, sentimentul domni-

Demostene BOTEZ

(Continuare la pag. 6)

CARTEA ÎNALTELOR IDEALURI

Cine nu s-a aplicat oare, în acești 20 ani care au trecut de la eliberarea țării noastre, asupra cărții sovietice, la începutul pînă de curiozitate, apoi de interes, înclăstare și pasiune? Această carte nu era numai nouă prin prezenta ei, ci și prin faptul că ea deschidea ferestre largi. Mesajul ei revoluționar a ajuns la inimile simple și nobile ale maseilor care l-au acordat repede încrederea și prețuirea meritată.

Cartea sovietică a înclăstare de mult să mai fie o carte „străină”, ea a devenit o carte a noastră, primită cu dragoste și interes pentru posesorul înclăstare al nemuritoarelor idei leviniste, pentru o lume de eroi — ca Pavel Koroșaphin, Davidov, Bahirev și alții alții — care au devenit simboluri luminoase.

Tradiționala sărbătoare a Lunii prieteniei româno-sovietice cuprinde totdeauna și sărbătoarea cărții sovietice. Această cinșire este plină

de sensuri adînci. În carte, unde se întruclipează și se fixează pentru prezent, dar și pentru generațiile viitoare, realizările științei și culturii noi, pulsează clocotitor ritmul vieții comuniste, îndrăzneala cuceririi cosmosului, dar mai presus de orice lupta pentru om, pentru demnitatea lui, pentru frumusețea lui morală.

Era firesc ca această carte să se bucure în țara noastră de o răspîndire și de o prețuire mereu mai mare. În ultimii doisprezece ani au fost editate 8623 de titluri din diferite domenii ale literaturii politice, beletristice și științifice sovietice, într-un tiraj de peste 100 de milioane exemplare. Unii dintre cei mai de seamă scriitori ai noștri — M. Sadoveanu, T. Arghezi, Camil Petrescu, Mihai Beniuc, Cezar Petrescu, M. R. Parascănescu, Maria Bănuș, Cicerone Theodorescu etc. — și-au pus munca și talentul în serviciul traducerii literaturii clasice ruse și sovietice. Multe cărți au cunoscut ediții numeroase și fraze mari, semn al aprecierii de care s-au bucurat printre cititori: „Mama” de M. Gorki s-a tipărit în 8 ediții însumînd 230.000 exemplare, „Pămînt deselentat” de M. Solohov 9 ediții în 276.000 de exemplare. Tot cu sutele de mii se numără exemplarele din repetatele ediții ale „Calvarului” de A. Tolstol, „Torentul de fier” de Serafimovici, „Șoseaua Volokolamskului” de A. Bek, „Așa s-a călît oștelul” de N. Ostrovski, „Povestea unui om adevărat” de Boris Polevoi etc.

În ultimul timp, multe alte cărți s-au bucurat de succes: „Bătălia în marș” de Galina Nikolaeva, „VII și morții” de K. Simonov, „Cartea gheșurilor” de I. Smuul, „Stele în plină zi” de O. Berggolț, „Djamilla” de C. Aaitmatov etc.

Între 1945—1961 s-au tradus din beletristica rusă și sovietică peste 2700 de titluri în mai bine de 34 de milioane de exemplare. Lucrările social-politice și cele de știință și tehnică traduse în limba română s-au ridicat între 1949—1961, pentru prima categorie la 1338 de titluri, în peste 35 de milioane de exemplare, iar pentru a doua, la 2547 titluri și aproape 9 milioane de exemplare.

Întruirea educativă a acestor cărți este imensă, ele cultivînd în masele de milioane de cititori atitudinea nouă față de muncă, față de avuții obștice, sentimentul răspunderii ce-

D. TRANCA

(Continuare la pag. 6)

7 NOIEMBRIE

Povestea Timpului nou începe ca un basm. A fost odăată ca micodată, o mare împărăție, între Baltica și Pacific, o împărăție cit jumătatea lumii, o împărăție cu mulți Maimari îmbrăcați în vestimente scumpe, încununați cu coifuri înalte și diamante, imblăniți în helge bermină, răzimați în schiptru și buzdugan, pe jilțuri încărcate cu avuții scientețoare ca bolșevii cerului instelat.

Țineau în palmele lor, într-una simbolul universului rotund, în cealaltă soarele zău și noaptea luna. Cite un luceafăr de jar, cînd alb, cînd verde, cînd albastru fulgera la încheieturile degetelor lemevite.

Totul era de aur jurimprejurul lor, și bîldurile și paharele. Cînd se adună prea mult, aural începe să miroasă a sînge. Se auzea cîntîndu-le Maimarilor corul de balalaice, suspînul singelui unui popor întreg.

O ghiulea de tun aruncată de pe Neva, căzu într-o bună zi peste attea conori de aur ascunse în palatele împărătești.

Am văzut cu ochii mei: golul întins ca o cîmpie, dintre aceste palate din povești, denumit Piața Revoluției, ca și pe cealaltă, din Moscova, Piața Roșie, ilustra. Venise poporul să ceară împărăției dreptatea înăbușită și împărăția, poruncind oștirii să-l sfărîme, a înecar golul în talaze de sînge.

Am mai văzut și răsputia mai veche, în care jertfindu-și tinerețea pentru idee, un student a prăvălit cu o ghiulea a lui, de foc, convolul împărătesc întors, într-o seară, de la teatru. S-a risipit și el în bucăți o dată cu parada. O îmbrățișare și o cunună de dafin cu o lacrimă pentru umbra lui.

Au fost prefetele Marii Revoluții din Octombrie, semnate, cu sînge, odăată în filigram și a doua oară de-a dreptul cu mina și pana lui Lenin. Omul omenilor, purtate de muncitorime.

Dar ecoul exploziei din Palatul Imperial nu s-a oprit acolo. Călătorește pînă departe, doborînd, rînd pe rînd, toate fortificațiile imperiale, fie încononate, fie cu jobenul tras pe ochi și urechi, să nu vadă, să nu audă.

Mășinute, la început fusese Cuvîntul, fusese Ideea, călătorend și ea pretutîndeni. Era și ea o prefață, la noul mare zbor planetar... Alături cu ea călătorește în spațiile întinșite Corabia văzduhului ne-cuprins.

Te las să te frămînti cu destinele tale învinșe, a-tot-victorioșule Pămînt, pămînt: al rîurilor și mărilor tale de sînge... La revedere, spune povestea, poate că în Martie, poate că în Saturn...

Tudor ARGHEZI

SÎNT

- Sint.
- Adecă cine și de ce ?
- Orion
- Și fără mine-i frumos
- Hercule
- Fără să știe că mă voi naște
- A ucis Hidra din Lerna
- Elena
- Ah! femeia s-a lăsat ademenită
- Și-a părăsit pe blondul Menelaos
- Fără să știe
- Fără să-i pese
- Că eu după milenii
- Aș putea s-o aprob.
- Nici în Vostok, al treilea și-al patrulea,
- De versurile mele
- Menjuine n-au făcut
- Și totuși sint I
- Ce-i dacă Marea Neagră
- Sărută fără să mă-ntrebe litoralul ?
- Eu parcă-ntr-un chip de cineva
- De-i voie ori nu-i voie
- Să intru-n inimi
- Ca o torpilă-n vasele grupate
- Pe apă-n chip de floată ?
- Și
- Bivolii din mlaștină
- Nici nu clipeșc din ochi
- Cînd trec pe lingă ei
- Lăudat și-njurat
- Pom umbliator
- Cu ghiulele de aur în loc de fructe
- Și cu șerpi veninoși în loc de omizi
- Totuși
- Între parantezele coarnelor lor
- Eu așez
- Cea mai frumoasă ramură
- Din pomul vieții mele.
- lubirea de oameni
- Ațita n-ajunge ?

Mihai BENIUC

PASTELE

Toamna, uzină cărămizie, tremură fumul stingher pe coșul înalt al plopului. Dinamul stejarilor face să curgă din cer pe banda rulantă a vîntului sonor frunzele cu vibrarea metalică, de cositor...

Furnalul pădurii în flăcări revarsă fonta frunzelor fluidă, șarjă scientețoare în cinștea primăverii viitoare!

ARĂTURĂ DE TOAMNĂ

Tractoarele primenind așternutul grinelor de mîine din adînc au desfîndat o veche piatră de hat ca un colț ascuțit de mamuț.

Piatra era grea de lacrimi, de sînge, de lut...

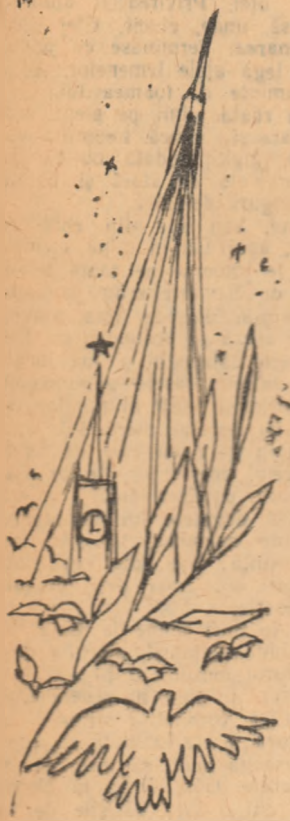
Și piatra am strămutat de pe-ogor în muzeu. Spre limpedea matcă de zi prin aburi-nalți, străvezii, pămîntul răsuflă ușurat...

Nicolae TAUTU

(Continuare la pag. 6)

Itinerar liric

de PROFIRA SADOVEANU

PIAȚA ROȘIE

În Piața Roșie,
ca pe-o tipisă stranie și
- străinilor sosiți de peste
- vastă,
mări și țări -
e oferit: Kremlinul,
sfârșimăturile pe care le-a lăsat
Kitaigorodul.
biserica de acadea
a sfântului Vasilie
Blașinul,
Muzeul de Istorie
cu turnulețele: de nea...
Aici, ca pe-o imensă tavă
a tristei
cu fost decapitați, cindva,
Streleții,
(ca să se taie spre Europa
o fereastră)
Aici, în cuiuță de muzeu,
măiastră,
dorm cizmele lui Petru I
Cel mare
care-a trecut Istoria
călare...
și-atita marafet
de tronuri, scepre, carele și căciuli
de aur,
ce-au supt puterea poporului
ca un balaur
și zi și noapte stînd în
zaiafet...
Aici, în Piața Roșie,
tipisă
a Istoriei, pe care scrie
că nu degeaba s-au trudit
nproadele,
voi, porumbei ai Păcii
care ciuguliți
senin din cer,
veniți
și - dimpreună cu mulțimile
ce ca o apă
într-una piatra Mauzoleului
o sapă,
firimiturile culose-n soare
duceți-vă de le depuneți
lui Lenin,
la picioare!
16 iulie 1962, Moscova.

TAMADA

Frate Leonidze,
frate bun,
spune-mi, rogu-te,
e-adevărat?
Ci-că astă noapte ai fi
sîtat
la tine, în cerdacul
suspendat
și-ai fi privit
Tbilisi,
- în funduri de vilcele -
scîlpind,
de parcă și-ar fi
vîrșat
tot cerul, în el,
ciubărul lui de
stele?

Frate Leonidze,
frate bun,
ieri, în 29 a lunii lui
Cuplor,
stat-am împreună la o masă
mare:
cu pui fripiți, șasiic,
plăcinte poale-n briu
și-am ciocnit o gaoază de
pahare

din plăcutul vin gruzin
curgînd priu?
Pusu-mi-ai Gruzia toată
dinainte,
să mă-mpărțesc din ea,
cum s-a-mpărțășit, acum opt ani,
și-al meu părinte?

Frate Leonidze,
frate bun,
fost-ai astă noapte
tamada
ș-am strigat cu tine-n cor
„vașă?”
Ori erau străvechi fantasmе
ridicate din străfund de
basme,
din Colhida de demult,
Lina de aur,
pe-a cărui urme de balaur
a mers, acum un veac
și Dumăș pără
și despre care ne amintește,
în versuri,
și
Omer?

30 iulie 1962, Tbilisi.

MOSCOVA-Cheiul Kotelnikova

TU, REVOLUȚIE!

Tu, Revoluție, zvelta mea navă,
în nemărginirea albastră, suavă,
treci prin puzderii de lumi călătoare
și farfota astrelor lung foșnitoare,
muzica ta o acoperă-n noapte,
mai gravă ca baterea căii de lapte
sau trecerea surdă a carului mare.

Incrucișat de aproape cu focul,
în ochiul de sticlă, la provă, mi-i locul,
ploile meteoritelor toate
să-mi scalde neliniștea frunții curbate,
globul să-l văd limpezit de furtună,
dar necunoscută nici cum să-mi rămînă
și viața planetelor îndepărtate.

Mintea supusă doar liniei drepte,
își smulge din fugă-nvechitele trepte,
lin legănate pe-a bolților unde,
și-n spațiul deschis înainte pătrunde,
timpul și spațiul în goluri se strînge,
izbite sonor de lumina de singe,
în mijlocul lumii, aici și oriunde.

Tu, Revoluție, nava mea zvelță,
răzbate-a văzduhului leneșă deliță,
caută țărnul acelei planete,
nălcind cercetață de tulburi comete
și cu un om ce mă îmbrățișează
și noaptea adînc e-nvinsă, cedează,
străpunsă de două, prelungi siluete.

GRIGORE HAGIU

APELE AMINTIRII

De pe înalta terasă așezată pe colinele Lenin, întinsă în fața cetății Universității Lomonosov, cuprinzî întregul oraș așa cum îl cuprinde riul Moscova în îmbrățișarea lui rotundă, în areul lui de argint. Vezi de acolo de sus desfășurîndu-se în vale căderile noi, înalte, cu bulevardele lor largi, cu copaci lor transplantați, care parcă și-au înălțat frunzișul și și-au aruncat umbra de cînd lumea pe asfaltul cu luciri de taftă, turlele de aur ale vechilor biserici care au închis fiecare un soare unic în cupolele lor rotunde, un soare unic care privește afară și răspunde cu lumina celuilalt soare, vesnicului, vezi înima vechii Moscove cu străzile ei cotate, cu casele scunde și late, cu Kremlinul ei robust, întins, tulburător în ciudata lui frumusețe. În curtea ei toate: cartiere, străzi, biserici și monumente, ai trecut și te-ai oprit îndelung în fața fîcărului, și acum, cînd pîlburile de aur a amurgului te învăluie difuz, despăr-

tirea de ele și-e și mai grea, pentru că inserarea a așezat în jurul lor acea aureolă de depărtare, pe care știi că miine o vor avea în sufletul tău, acolo unde vei fi. Sint încă aici, pline de realitate, și e ca și cum ți le-ai aduce aminte numai cu dorul pe care îl vei simți mai tirziu pentru ele.

Acolo jos, pe o stradă cotită, una dintre cele vechi, se află galeria de artă Tretyakov. Poate că acolo am înțeles mai bine decît oriunde, sau tot atît de bine ca din Tolstoi și din Gorki, spiritul poporului care a pregătit, a împlinit Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, frîmțările acestui popor, despteparea conștiinței lui care, răbîndea în artă, așa cum înaintea izbucnirii unui vulcan, trăz-nete și buburții teribile vestesc fenomenul de neînălțat care se apropie. Acolo am văzut pinzele lui Repin, și am fost adine zguduită de mîreția acelei arte care încheia sub o formă desăvîrșită niște idei atît de puternice, atît de clare, încît răs-tornă orice împăcare mie-burgheză, cu sine, orice oarbă și supusă ac-

ceplare a unei ordini nedrepte, acele tablouri care coboară atît de adînc și rîscolitor în sufletul omului ca să dea la înălță tot ce ascunde și tot ce acumulează el, care demasec, acuză și implică cer altceva, cu toate mijloacele picturii și în același timp cu toate mijloacele literaturii, incit-fără să faci nici o nedreptate picto-riului, spui în fața lor: ce mare scriitor! Din aceste tablouri de la galeria Tretyakov și din celelate, tot ale lui Repin, de la Muzeul Rus din Leningrad, cineva care nu ar fi citit nimic din literatura premergătoare Revoluției, care prin absurd n-ar ști nimic despre evenimentele care au făcut-o necesară și au pregă-tit-o, ar pricepe pe loc și Rusia fa-risistă, cu apăsătoare și cumplită și injustiție, și starea mușului și lu-cirile de fulger care lumineau întune-riul, și necesitatea inevitabilității și mîreția Revoluției din Octombrie. Din tragedia Edecarilor de pe Volga, din chipul de fură atotputernică a Ar-hidicconului, din întoarcerea neastep-tată acasă a delinșului, din Proce-siunea religioasă din gubernia Kursk,

în care fanatism, cruzime, ambiții, egoități și răbdărie se amestecă în-tr-o formidabilă compoziție, din Di-monică emoționantă a cântărilor care rezăvă ultime spontaneitate.

De oare prînd monumentul Vrai Mășina acolo, la marginea orașului, lângă Expoziția Unionată, prieciți mai împede decît oricînd spiritul descă-lușat, înaripat al poporului sovietic, mîreția lui, zborul lui, forța lui. Băr-bărie cu ciocanul și femia cu se-cera enormi, vigoșii, făpturi făcute să răscorne munții, prototipul acelor oameni din care în realitate li răs-tornară chair, profunzi pe nesfîrșitul cer albastru al Moscovei, au căpu din etanul spumicului, prevestesc cupe-rirea cosmosului și exprimă o inten-să și luminoasă fericire.

Am văzut mai tirziu, la Kiev, mu-zeul Taras Șevcenko. Aranjat cu o nesfîrșită dragoste pentru marele poet ucrainean, muzeul cuprinde, în afară de foarte multe dintre operele de biclor ale lui Șevcenko, manuscrisa și documente care ilustrează împede chipul în care s-a desfășurat dure-roasa viață a copilului cioban care, răscumpărat din iobăgie de prieten, a ajuns pe cele mai înalte culmi ale poeziei, dar n-a încetat nici o clipă să plătească odiosul regim cu liber-tatea lui, cu tinerețea lui, cu viața lui. Străbătînd muzeul, o sfîșietoare emoție îți cuprinde sufletul și o de-plină înțelegere a ceea ce a fost, aprind în tine încă o dată o mare recunoștință pentru Marea Revoluție care a făcut cu neputință, odată pen-tru todeauna, pe pămîntul acestei

fări a dreptății, asemenea vieți, ase-menea brutale edicturi în picioare ale penitului, omului, omeni.

Afară Kievul strălucete cu toată frumusețea lui de grădina semănată cu palate, sub soarele generos al lui iunie. Parcuri în care nepetația iz-bucnește cu forța și strălucirea unor finții artizane li înconjoară și bria lat de argint viu al Niprului li în-cinge a doua oară. Aici, unde nă-văla sălbatecă a hitleristilor a rănit adine și neruginat, nimic nu mai aduce aminte de prăpădui de acum douăzeci de ani. Orașul a renăscut, orașul și-a îndîiat imensele flori ale clădirilor albe și clocotește de viață. Dincolo de marginea lui de odinioară, se ridică nu cartiere noi, ci noi orașe moderne, legate organic de ve-chiul Kiev, nesfîrșite. Taras Șevcen-ko dacă și-ar mai putea plimba poșt pe aici și-ar simți împlinite toate năzuințele lui de libertate și ferice pentru popor, iar cititorul îndrăgostit de Șolohov simte inima Ucrainei bă-tînd cu putere și căldură în zvonul marelui oraș. Nîmă Ucrainei și ini-mă poporului sovietic întreg, așa cum am auzit-o la Moscova, la Riga, la Baku, la Tashkent, la Leningrad, la Tallin, pretutindeni, în toată Uniunea Sovietică.

Cite lucruri rămîn mizerice dintr-o călătorie? Multe fără îndoială. Dar în tine ele nu sînt pierd, și les din apele adînci ale amintirii ca să te fortifice și să te înarizeze.

Lucia DEMETRIUS

CĂLĂTORIE ÎN VIITOR

Drumul de la Kiev la Leningrad l-am făcut cu trenul. La dorința mea. Nu de alta, dar un tren oferă mai întotdeauna scriitorului un univers înedit, ca-1 drept limitat la numărul vagoanelor, dar totuși un univers pe-rosie. Trecînd dintr-un vagon în altul, scriitorului îi place să se uite la călători, să-i cerceteze, să le asculte anecdotele, să intre în vorbă sau în viltarea unor discuții. După împrejurări. În felul acesta, își sa-tisface o anumită curiozitate profesio-nală.

Urclînd în trenul Kiev-Leningrad, am avut noroc. De la bun început am nimerit în mijlocul unor tineri furișii puși tot timpul pe birjoană, pe cîntec, pe discuit. Cunoștință limba rusă, am intrat între ei, desi erau mult mai tineri - elevi și eleve între 15 și 17 ani. Și așa cum te întimplă de obicei într-o călătoria ceva mai lungă, după câteva ceasuri, am constat neliniștit că toate cîntecul, anecdotele, istori-ogarele fuseseră epuizate. Incepuseră să mă tem că va interveni acel moment de somnolență, cînd capul călătorului se lasă moale pe umărul vecinului. Dar un asemenea mo-

ment, chiar dacă ne dăduse tîrcoale tot nu izbutise, spre marea mea bucurie, să se instăpinescă în va-gon. Într-o clipă de acalmie, Volodia, un elev în clasa IX-a, formulă o propunere care ni se păru nespus de interesantă.

- Băleți, spuse el, adresîndu-se bineînțelese, și fetelor, hai să ne închipuim cum o să arate lumea noastră peste douăzeci de ani și cum vom trăi în ea, vreți?

Nu vă ascund că eram îngrijorat de sărta propunerii lui Volodia. Nu știu de ce, dar mi se părea că una din fețe va protesta și va roști, ofînd: „Iar discuții, hai mai bine să cîntăm, băieți!” Dar mă înșela-sem. O elevă, pe nume Ludmila, izbucni cu admirație:

- Bravo, Volodia! (Fata asta căuta mereu privirile lui Volodia și ori de cite ori le înșelna, ea roșea).

- Cine începe? întrebă Volodia.

- Eu, sări o fată.

- Bine, Vera, te ascultăm...

În compartiment se făcu tăcere. Fiecare se pregătea în felul lui s-o asculte, și respectul pe care și-l acordau unul celuilalt, mă impresi-onă puternic.

Asistai atunci la una din cele mai interesante discuții despre viitor.

- Imi cunoașteți visul, începu Vera, nu-i așa? Vreau să urmez pedagogia... să devin un pedagog bun. Dar mai întii și întii așa vreau să devin un om simplu, un om adevărat, un Om Nou... cu majus-cule... Un OM NOU? Dar cum va arăta acest om peste douăzeci de ani? Și-acum, băieți, să nu rideți de mine, dar îl văd făurindu-se din tot ceea ce voi face. Iată, exact, peste douăzeci de ani, dintr-o casă Nouă, va ieși într-o viață Nouă, un OM NOU. El va trece pragul unei școli Noi pentru a preda unor elevi Noi o lecție Nouă. Și clasa va asculta cuvintele sale simple și înflăcărate. Omul acesta nu va mai avea nevoie de bani; nu va avea o copetică, dar casa îi va fi plină de cărți. Pe acest om eu îl mai numesc Marea Optimist. Tot sufle-tul său îl va dărui elevilor. El vor crește și vor deveni creații, căci omul este născut să creze. Peste douăzeci de ani, oamenii vor fi termi-nat construirea în linii generale a societății comuniste. Societate înălțată din munca și viața mili-tanșelor de Mari Optimiști ai zilelor noastre. Iar eu vreau ca peste două-zeci de ani să fiu în mijlocul lor.

Vera tăcu. Vorbise cald, romantic, curcior. Se vedea lîmpede că toți cei din jur fuseseră curciorii de idee

ei - constructorul comunismului este egal cu Marea Optimist al epocii.

După Vera, luă cuvîntul un băiat. I-am uitat numele, dar nu și în-fățișarea. Așa niște ochi verzi, vioi, înflăcărați, care-i lumineau pu-țin cam ciudat fața albă și netedă de adolescent.

- Termenul istoric de douăzeci de ani a rămas în urmă, începu el. Trăim de-acum în 1980. Eu voi avea 36 de ani. De ce să nu recu-riem că unii băiat de 16 ani îi vine cam greu să-și imagineze cum va fi lumea noastră peste ani? To-țuși îndrăznesc. Eu văd comunis-mul ca o societate măreată a unor oameni buni, cinstiți, principiali. Dar viitorul începe cu prezentul. Și nu o dată, m-am întrebat: sint oare eu cu adevărat un cetățean al prezentului? Îndepălinesc eu oare de pe acum toate condițiile pen-tru ca să fiu un cetățean al anu-lui 1981?

- Explică-ne, îl intrerupse un coleg, puțin cam savant la înfăți-șare, ce înțelegi tu prin noțiunea: „să fiu un cetățean”.

- A fi cetățean în zilele noastre înseamnă ca, la locul tău de mun-că, să faci tot ceea ce-ți stă în pu-terea pentru a apropia ziua vîlto-rii și să îl va dărui elevilor. A fi cetățean al prezentului înseamnă a merge în pas cu deșăntarea de avan-gardă al societății... a fi om în vor-tărită puterea cuvîntului. De fapt, asta-i ideea pe care eu o și sus-țin... Omul este puternic, dar în-totdeauna mai are în el un strop în plus de putere. Cînd și ael „strop” îl va dărui colectivității în-seamnă că a devenit un cetățean în toată puterea cuvîntului. Iar eu, băieți, mă pregătesc să devin un

asemenea cetățean. Eu cred că nu-mai așa trebuie să pășim în anul 1981.

Ascultam fascinat de frumusețea ideilor ce se exprimau, de incre-dera acestor comunistiști în vii-torul patriei lor, de modul profund, dar și foarte tineresc, de a lega prezentul de viitorul orînduirii oare i-a făurit.

- Mi-e greu, începu Ludmila, să-mi închipui cum va fi anul 1981, dar mi-ar plăcea să mă știu unde-va în Nordul Siberiei și de acolo să-i trimit lui Volodia, care a propus această discuție, o scrisoare. (Spunînd vorbele astea fata roși din nou, iar mie îmi plăcu s-o știu îndrăgostită de Volodia). Ce mi-ar plăcea să-i scriu? I-aș aminti, mai întii, de călătoria noastră prin țară, de această discuție, de prezența în mijlocul nostru a unui tovarăș din România. Apoi, mi-ar plăcea să-i scriu că mă aflu pe șantierele unor uzine electrice solare, că zona ghe-țurilor vesnice a dispărut, că clima Siberiei a devenit alta, caldă, dul-ce... Și că, mulțumită muncii bio-logilor, alături de mesteceni au început să crească palmieri, chipa-roși, magnolii... Da, asta visez... Mesteceni și palmieri în nordul Si-beriei.

- Și o scrisoare pe care s-o tri-miți lui Volodia, interveni cineva, necăjînd-o.

Ludmila nu se supără, ci îl privi lung pe Volodia și fără să-și ascundă privirile, răspunde:

- Da... și o scrisoare pe care să i-o trimiți lui Volodia...

...Așa putea oare da uitării această discuție purtată între cîțva viitori cetățeni ai societății comuniste?

Haralamb ZINCA

MOSCOVA-Prospectul Marx

Insemnări despre conflictul contemporan (II)

La rampă (Din ciclul „Mina și mineri”) NATALIA MATEI

NATALIA MATEI

Conflictul etic în lumea satului de azi

DISCUTII DESPRE CONFLICTUL ETIC

Discuția despre conflictul în opera literară a fost expusă aproape numai prin schițe. Se pun două întrebări: mai întâi, există un specific al conflictului în schiță și nuvele față de cel din roman, dramă, comedie etc.? Dacă da, în ce constă el? În al doilea rând, există un singur tip de conflict sau mai multe? Ne punem aceste întrebări nu din dorința sterilă de a face clasificări cu orice preț ci din respect pentru specificul conflictului de animație operelor de artă sint, desigur, conflictele schițelor dar modul de a le reflecta este specific în poezie, roman sau teatru. Dacă nu considerăm genurile și speciile literare ca simple categorii formale, ci drept moduri specifice, de a reflecta realitatea, trebuie să tragem concluzia că schița nu e un roman mic (și invers) ci ea are anumite caracteristici proprii anumite cerințe specifice. Dar chiar dacă am privi numai sub aspect formal lucrurile și tot zice că nu-l putem cere schiței ce cerem romanului fără a o transforma în roman.

G. Călinescu atrage atenția — vorbind despre „Moș Nechifor Colțariu” — că n-ar fi fost interesant dacă Ion Creangă ne-ar fi arătat ce făcea celebrul harabagiu a doua zi în zilele următoare transportării Măcăli, fiindcă mereu, comportamentul său ar fi rămas același. De aici concluzia că, schița și nuvele n-ar suporta decât un anumit fel de personaje și anume tipul automatizat, omul cu viață monotonă. S-ar mai putea cita în sprijinul observației schița lui Sadoveanu „O zi ca altele”, cum s-ar mai putea cita și alte schițe ale lui Sadoveanu, Rebreanu, Agribăneanu, Gîrleanu, I. A. Basarabescu, Gh. Brătescu etc. Concluzia generală a lui G. Călinescu — și anume că această este natura însăși a schiței și a nuvelei — nu o putem primi fiindcă atunci chiar existau nuvele construite pe un conflict violent (C. Negruzzi, Odobescu, N. Filimon, etc.). Să amintim doar „Păcat boeresc” (Sadoveanu) și „Catastrofa” (Rebreanu), spre a nu lungi inutil o listă pe care cititorul și-o poate completa, ușor, singur.

Poziții etice distincte duce la un conflict care fără a fi todeauna violent poate fi ireparabil. Există posibilitatea unui conflict, care provoacă un salt calitativ dar prin acumulări lente anterioare în conștiință. O nemulțumire de sine, acumulată, poate duce la o modificare bruscă a comportării și atitudinii. După cât se pare acesta este tipul de conflict ce îi apare lui Eugen Luca (în ultimul număr din G.L.) drept specific etic. Arăind că „ideea de conflict” nu trebuie legată de „ideea de ciocnire spectaculoasă”, Eugen Luca scrie: „Or, astăzi, în viață, dominanți sînt conflictele etice, conflictele de conștiință care oricî de adînc, de zguduitoare ar fi, n-au todeauna un caracter spectaculos, deși, uneori, pot avea chiar spectaculozitatea conflictelor sociale”.

Deci, am avea trei tipuri de schițe (și nuvele) clasificate după tipul de conflict și modul de viață al eroilor: tipul personajului cu viață monotonă, schița stereotipică, a conflictului neaparent; schița conflictului violent, a confruntării directe „spectaculoase”; schița schimbărilor în conștiință, prin lente acumulări cantitative. Să le examinăm pe rând. Primul tip de schiță a dispărut aproape cu totul. Era acest tip fără conflict? Nu, conflictul era doar aparent, el se află între modul de viață stereotip, mecanic, al personajului și viața însăși care e tumultuoasă, înădărită. Acest personaj era comic (la I. L. Caragiale, Brătescu etc.), tragic (la Sadoveanu, Rebreanu) sau sentimental (la Gîrleanu, Basarabescu), după cum îl privea autorul. Perspectiva scriitorului sublinia însă todeauna decaja dintre personajul automatizat și viața, indiferent de poziția adoptată (condamnare, miță, aprobare); conflictul exista deci, numai că era implicit. Acest tip de schiță ar putea supraviețui (și eu cred că el este încă necesar fiindcă tendința de stereotipizare există încă în viață) dacă s-ar explicita conflictul, dacă el ar fi făcut vizibil, manifest, dureros. Aceasta o cere viața noastră socialistă în dinamismul ei atotcuprînzător, ea nu mai îngăduie ascensiunea osificării și cere literaturii ciocnirea directă a tipului mecanizat cu realitatea. Iată însă că G. Rebreanu, în schița sa „Aparamentul” oculte confruntarea. Doi pensionari, obișnuiți cu căsuța lor, cu o mică ogradă în care cresc porci, pășări și flori, află că „măca lor căsuță” va fi demolată iar ei vor locui într-un apartament dintr-un bloc nou: amindoi bătrînii sînt incintați! Autorul pare a ne spune: v-ați așteptat la un conflict la o dramă... ei bine, nu e... Desigur, se poate construi o schiță pe asemenea... idee, numai că dacă ocolirea conflictului devine obiectul avem de-a face cu o clasă lipsă de conflict. Asemenea fișuri de automatizați apar adesea în schițe comice, bunăoară ca birocrati ridicoli, și nedăunători. Ar fi interesant însă dacă am întâlni acest conflict al indivizilor ce tind la osificare, cu societatea vie, socialistă. Iralat cu mai multă gravitate fiindcă „lupta cu inerția” mai trebuie încă dusă.

Cel de-al doilea tip de nuvele și schițe e construit pe un conflict violent și corepondența acestuia adesea: război, momente deosebite de ascuțite ale luptei de clasă. Amintim: „Desfășurarea” de Marin Preda, „Dîmneața de Mai” de Remus Luca, „Ploaia” de N. Tic, ultimele nuvele ale lui D. R. Popescu (indeosebi excelente „Mări sub nisipuri”), unele schițe de Fănuș Neagu, etc. Aici ciocnirea violentă are o natură social-politică directă, deschisă. Personajele ce se confruntă exprimă o opoziție de clasă bine definită. Lucrurile sînt clare, nu mai nevoim să insistăm. Precizăm, totuși, că o opoziție a interesului pentru dezbaterea de conștiință, pledoaria utilă pentru conflictul etic, (care în fond e tot social), nu trebuie cituși de puțin

să ne facă să declaram acest tip de conflict, drept „perimat” și aceasta alt timp cit în realitatea noastră mai rămîn dușmani înrași ai socialismului. Numai că ei sînt pușini, izolați, raporul de forță fiind în neafavorabil, ei trebuie să acționeze oculto, ascuns, astfel incit evoluția conflictului se afle modificată, fără a fi mai puțin violentă. Evident prima și a doua categorie de conflicte nu sînt fatale și total izolate. Există o stereotipie activă, stupida în inverșunarea ei inadecvată, care produce pînă la urmă un conflict violent. Amintim, ca exemplu, nuvele lui Petru Vișniță, „Mărire și decădere Păunei Varlam”, unde o pasiune acizilivă mic-burgheză degajă o mare cantitate de energie care însă, în cadrul regimului nostru are un scop aberant. Inerția activă a Păunei Varlam produce conflicte spectaculoase.

Discutind despre ce-a de-a treia categorie de schițe, a modificărilor din conștiință, trebuie de la început să facem o distincție: cred că domeniul conflictului etic nu poate fi limitat la ultima categorie ci se extinde tot atât de bine și la celelalte două. Conflictul stereotipic cu dinamismul vieții este etic prin esență, iar conflictul violent, „spectaculos” opune, în fond, concepții etice antagonice. Eugen Luca argumentează pentru conflictul în conștiință cu romanul lui Marin Preda, „Risipișorii”, și are dreptate. Să adăugăm însă că aici se află conflictul revoluționar, nespectaculos, dar și conflictul violent, spectaculos. De altfel, Marin Preda obișnuiește ca pornind de la un anumit, un fapt oarecare, să arate că el provoacă un conflict ce ne apare ca disproporționat, după care ne se explică amănunțit că era vorba doar de un prețex care simboliza o situație. Același are procedeu și în „Desfășurarea”. E de observat însă că un asemenea tip de conflict necesită desfășurare bogată, analitică, e necesită deci un spațiu pe care schița nu îl poate oferi. O altă precizare: conflictul în conștiință, fiind un reflex al realității, trebuie lăsat în fapt concret. Ca și Marin Preda, Nicolae Velea, argumentează consecințele violente și spectaculoase pe care le poate avea un fapt în aparent nesemnificativ („În treacă”). Este un conflict emanent etic și totuși evident, violent. Concluzia nu este, firește, că orice conflict este etic violent ci doar că, uneori, el poate fi astfel. Dacă proporțiile reduse interdic schiței analiza psihologică amănunțită înseamnă că prozaatorul trebuie să pornească de la un fapt semnificativ pentru o situație caracteristică, adică să se oprească asupra momentului de salt calitativ, fără a mai relata întregul proces psihologic. Deci este important ca momentul să fie bine ales, semnificativ, ca faptul declanșator să fie convingător, alfel va fi nevoie de un roman care să ne explice de ce ne va reuși la prima vedere. Dar, să analizăm.

Paul GEORGESCU

Illo negru

Intr-un sat vine un reporter. Trage în gardă la nea Stan. În ziua următoare, reporterul începe să vorbească despre trecutul de exploatare. Reporterul se minunează de tarba pe care călăra. Nea Stan îi dă un răspuns operativ și despre școală. Trece Nea Stan pe lângă un corn. Reporterul își recită dintr-un versuș eminescian. Nea Stan îl prezintă personalitatea populară de tip nou. Reporterul vede într-o poartă o pată roșie pe fond verde și se gîndește la pizzele lui Luchian E. Ișta, Floarea lui Neagu care coștise de reporter și apoi, după ce a vădit că i-a jucat o căjea, l-a tratat și pe nea Stan, care nu mai văzuse așa ceva niciodată. Apoi nea Stan pleacă și reporterul începe repede să scrie „în extemporalitate”, despre poezia peisajului, despre corn etc. El aude însă pe Nea Stan povestindu-i că reporterul scrie fără să îl vădă nimic din viața nouă a satului. Alina reporterului are revelația eroilor țig, și motoriste hirtia scrisă și lge repede „pe teren”.

Acesta se relatează într-un text intitulat „Dialog”, semn de Tinel Constantin și publicat în „Gazeta literară” în numărul 43 al 11 octombrie, 1982. E o schiță satirică. O istorioară cu morală? Un fel de satiră? Sau e o povestire reportajică? Sau e o artă care mai există în sat sau în mediul rural? Sau e o povestire reportajică, care apar des în publicațiile noastre, e totuși greu de zis.

In cronica sa din nr. 43 al „Contemporanului”, N. Manolescu constată că optimismul pozitiv analizat e, de fapt, o „ataxie ideologică”, un fel de necesitate, dar fiind înclinat lui și sugestia implicită a puterii și prestigiului, intenționează pe certitudinile și pe acțiunile eficiente, pe omul și pe națiunile mîsurate, nu fost încă niciodată vădit în conștiință o ataxie ideologică. Desconștința lui N. Manolescu nu se poate decît ori într-un enunț fatidic O dezvoltare reportajică bogată din exemple luate din viața și din literatură, a răspunde la miș-

tele întrebări susținate de interesanta comunicare. Există oare un raport între acest optimism ataxic și concepția aceluiași filozof idealist din antichitate care vedea dobîndirea unei stări de perfectă liniște sufletească prin excizarea oricăror emoții, sentimente și pasiuni? Sau e mai aproape de acea stare maladiată a omului pe care nimic nu-l tulbură, nici mișcă? Sau e vorba de patologia izolată a unui organ, o unei funcțiuni sau unui sistem (testamentul) care tot atarazic se numește evident se manifestă prin pasivitate totală? Evident, oricare ar fi raportul presupus de N. Manolescu, trebuie să vedem în corelație cu noua calitate a dinamismului pe care o capătă atarazia în optimismul intelectual. Adeseori receptivitatea noastră, anchilozată, rămîne pasivă, atarazică, în fața unei asociații naționale ce totuși noi, care ne apare paradoxal. Trebuie însă, să trecem peste aparențe și să pătrundem esența fenomenului. De ce n-am înțelege pasivitatea unei atarazii dinamice întru un suflet mai complex? În orice caz, așteptăm cu emoție intelectuală explicațiile suplimentare.

Cum se explicită urîndu-l de la începutul lucrării, este de așteptat examenul de admitere în facultate: „În ultima noapte de dragoste, prima noapte de război”, Cezar Petrescu îl prezintă pe „Ladina” eroul romanului. Acesta „ca toți cetățenii a luat parte la război pentru a se vedea fericiți, pentru că el își dorea un copil, un copil sau de a duce o viață în liniște alături de Luminița”. „Dar războiul răpunește tot dintr-un visul, totuși, fetele, războiul răpunește odată fetele, războiul răpunește odată fetele, războiul răpunește odată fetele”.

Fără Marea Revoluție, niciodată, nici în anul 4000, nici o putere din tăfenești, înaltele principii ale eticii comuniste. Ancorată în realitatea acestei epoci fără egal în istoria omenirii, cartea sovietică, purtătoare a idealurilor nobile ale comunismului, pusă exclusiv în serviciul omului, luptînd pe planuri diverse pentru fericirea lui, și-a cucerit nu numai în țara noastră ci și în țările prietene un prestigiu bine meritat.

Cum ar putea fi trecut cu vederea o producție care numai în 1961 însuma 74.000 de titluri în peste un miliard de exemplare? Intinderea și adîncimea unui asemenea ocean de cărți, avută grandioasă înflorire a culturii popoarelor Uniunii Sovietice, Cartea, ca o coordonată a revoluției culturale, este expresia materializată a bunurilor spirituale ale poporului

Eu am trăit în vremea Marii Revoluții

(Urmare din pag. 1)

lăși și conștiința că eliberarea nu mai poate intra în conștiința demnității omului, siguranța în posibilitatea eliberării, mi se par cuceriri tot atât de importante ca și cele mai avansate progrese ale științei.

Viața internațională, înainte de apariția forței socialiste pe arena lumii, era condusă de legea junglei, de bunul plac netăgăduit al celui mai tare, de jocul forțat și al violenței. Pentru a ilustra aceasta nu-i nevoie decât să deschid cartea, istoria, la întâmplare, la orice pagină.

Marea Revoluție triumfătoare luptă cu tot mai mult succes ca să dea vieții internaționale o nouă Cartă, un nou statut moral; coexistența pașnică, rezolvarea tuturor conflictelor prin tratative și bună înțelegere; prietenia între toate popoarele; egalitatea de drepturi a popoarelor mici și mari, dreptul tuturor la independență, suveranitate națională, neamțesc străluc în treburile interne; viața fără războaie, dezarmarea generală și totală.

Fără Marea Revoluție, niciodată, nici în anul 4000, nici o putere din tăfenești, înaltele principii ale eticii comuniste. Ancorată în realitatea acestei epoci fără egal în istoria omenirii, cartea sovietică, purtătoare a idealurilor nobile ale comunismului, pusă exclusiv în serviciul omului, luptînd pe planuri diverse pentru fericirea lui, și-a cucerit nu numai în țara noastră ci și în țările prietene un prestigiu bine meritat.

Cum ar putea fi trecut cu vederea o producție care numai în 1961 însuma 74.000 de titluri în peste un miliard de exemplare? Intinderea și adîncimea unui asemenea ocean de cărți, avută grandioasă înflorire a culturii popoarelor Uniunii Sovietice, Cartea, ca o coordonată a revoluției culturale, este expresia materializată a bunurilor spirituale ale poporului

lume nu ar fi cutezat să formuleze asemenea deziderate și să lupte conștient și hotărît pentru ca ele să pătrundă tot mai adînc în conștiința popoarelor cum se întâmplă astăzi. Recunoștință tuturor furturilor Marii Revoluții, și a celor cu gîndul și a celor cu armele și jertfa.

Recunoștință nu numai a noastră, celor din această generație, ci a tuturor rîndurilor de oameni ce se vor perinda pe globul pămîntesc în vecii vecilor.

Recunoștință nu numai a muncitorilor eliberați de exploatare și a țărănilor azi stăpîni pe pămîntul pe care-l muncesc, ci și a tuturor oamenilor de cultură, a tuturor intelectualilor care și-au vădit impacate în cinste, ideile și vapt în slujba celui mai înalt ideal al omenirii.

Aș fi poate în stare să concentrez în cîteva pagini istoria omenirii din cîteva milenii, dar niciodată, tot ce ne-a dat tuturor Marea Revoluție din Octombrie.

Adevărata istorie a omenirii, care a început acum 45 de ani, este deja mai plină de înfăptuiri de cît milenii precedente.

Demostene BOTEZ

Spre a fi într-adevăr eficient, o discuție despre conflictul etic trebuie să țină seama de literatura noastră în ansamblu ei. Articolele de pînă acum, în care s-au formulat în genere observații teoretice utile, s-au menținut la cîteva nume de autori și la o zonă tematică oarecum limitată. În afară mult dezbătutei schițe în treacă a lui N. Velea și de volumele de schițe și povestiri ale lui N. Tic și Radu Coșoiu, foarte rar au mai fost invocate și alte exemple, care să îmbogățesc analiza. De aceea, consider că este absolut necesară aducerea în discuție a literaturii despre lumea satului colectivizat, zonă unde în momentul de față conflictul etic iese la iveală în forme deosebit de semnificative și pasionante.

Aspectele noului, din ce în ce mai numeroase la sat, după încheierea întregului proces de colectivizare a agriculturii, se afirmă într-o permanentă luptă cu urmele, uneori încă destul de puternice, ale mentalității vechi de mic proprietar, ale individualismului burghez. Tipul uman al socialismului nu apare dintr-o dată, gata făcut, scutit de greșelile nașterii. Dimensiunile, el parcurge un drum destul de lung și anevoios, iar pentru fiecare pas este nevoie, cum spunea Lenin, de „mîini albe și multe decenți”. De aceea, ocolirea procesului de formare a eticii noi, rezolvările simpliste și abstracte, descrierile exterioare, superficiale, contravie realității, este neadecvată și nu ajută efectiv muncii de educare a oamenilor.

Așa cum se arată în Raportul la cel de al III-lea Congres al P.M.R. în etapa actuală partidul „desfășoară o intensă activitate pentru dezvoltarea conștiinței socialiste și a noilor trăsături de comportare a oamenilor, pentru plămîdirea omului nou, membru demn al societății socialiste”. Greutățile care se ivesc aici sînt nu odată de natură morală, țărănilor în cazul nostru avînd de învins adeseori deprinderi moștenite de la societatea capitalistă. Acesta ar fi prin urmare conflictul etic central, pe care literatura noastră l-a intuit cînd a abordat tema satului. Dar el nu apare numai sub forma directă, a ciocnirii dintre concepția socialistă și aceea determinată de proprietatea particulară. Există unii oameni care, deși deosebit de socializmați, conștienți de superioritatea categorică a gospodăriei colective față de cea individuală se lasă în continuare furajii în anumite domenii de interes „personale”, de comoditate, de posesivitate, de rutină. Există alții care trăiesc procese psihologice deosebit de interesante de clasă: de rezistență morală adîncă, și care și găsesc originea în rămășițe aproape impalpabile ale vechii mentalități. Să ne oprim de pildă la schița „Sunetele” a lui N. Velea („Gazeta literară” nr. 41), remarcabilă tocmai pentru faptul de a fi descoperit o asemenea formă foarte subtilă și caracteristică pentru conflictul etic de astăzi, așa cum se deslășoară el în conștiința multor cititori.

Un țărăni, Plesnicute, are ciudate senzații auditive. La secerș, peste larma cîmpului, i se pare că aude „sunetul uscat și legănat al cărții lui, pe care o aduse acasă șase ani în gospodărie”. Dinșpre combine, porcă străbate pînă la el, hăruitul mașinii de bătut porumb. Sunetele îi stăruie în urechi și întrezăreză clară într-o înecătoare de secerătorie și se întinde la umbra unei tufe de cătină, lînsîndu-se prădă amintirilor. Rînd pe rînd îi vin în minte imagini din copilărie și tinerete, cînd scîlpațit alb al plugului „îl amțea și-l legăna”, cînd se iubise cu o fată în cămășă subțilă, cînd în familia lui, la o clacă de curățat porumb, un frate mai mic se speria și apoi murise. Amintirile lui Plesnicute sînt provocate de cîteva stimuli externi, deloc întâmplători: plugul, mașina de curățat porumb, căruța, adică uneltele lui de odinioară. Acestea îi mingieie, îl ademesc, îl obsedează, ca ecouri ale vieții lui trecut. Plesnicute se răsucește pe pămîntul colțuros și uscat, biciuit și desolat de anul proprietății lui, se lasă ademinit de zgomotul cărții; peste muzica lăutarilor „se păru că-și aude căruța”. Astemese reacții ale eroiului ne-ar îndreptăți să credem într-o destul de puternică rezistență a vechii mentalități în conștiința sa. Dar tocmai aici stă subtilitatea și finețea autorului. Plesnicute nu e un tip șovălnic, neîncrezător în socialism. El nu-și amintesc cu nostalgia de loul lui individual, dimpotrivă. Atitudinea lui politică, morală e limpede, de aceea lăsim puțină mîngîie de „sunetele” uneltoilor, își dă seama că „a făcut o prostie” și se rușinează, „se simte vinovat”. Lui Plesnicute îi e neacă că pentru așa aminti lucruri din trecut „trebuie să devină din nou proprietar”. Prin urmare, ne aflăm în fața unui erou lucid, cu o conștiință socialistă încheată, care însă mai păstrează din trecut niște rămășițe înime, capabile nu să-i schimbe caracterul, ci să-l irite pe posesorul ei. Sunetele acestea sînt ca niște muște scîltoare, care nu dau pace, lui Plesnicute pe care el înclină la un moment dat să le ia în serios, deși imediat își dă seama că devine astfel comic și se simte stînjinit. Eroul observă singur nonsensul amintirilor lui legate de uneltele, amintiri ce zac undeva în fundul conștiinței antrenînd un conflict, o luptă foarte originală. Desigur nu e vorba de mentalitatea de proprietar individual în forma ei brutală, posesivă, ci mai degrabă de ecoul pe care ea îl mai generează în conștiința țărănilor. Sesizînd astfel de situații psihologice, Velea se dovedește încă odată că un bun cunoscător al sufletului țărănesc văzut din interior. Toată frămîntarea lui Plesnicute, alternanța lucidității cu stările de regresivitate afectivă, satisfacția și mîhnirea simultană, sentimentul de jenă față de binele trecut, prezentul, dar mai ales viitorul: acest cuvînt înflăcărat căruia comunismul i-a dat o realitate și o consistență fără seamăn.

Viitorul cărții este asigurat tocmai de cartea viitorului, cartea epocii comuniste deschisă de Uniunea Sovietică.

D. TRANCA

monstra acest lucru Velea a descris un întreg proces, care constituie una din formele neobservate pînă acum ale procesului formării conștiinței socialiste.

Dramatismul psihologic îl caracterizează nu numai pe țărani ca Plesnicute, care au fost în trecut mici proprietari individuali, dar și pe țărani ca Jije din povestirea Noaptea albă de Manole Auneanu („Luceafărul”, nr. 5) sau ca Tiliță din povestirea Mindrie a debutantului Milică Stan („Luceafărul” 15 mai). În prima, se relevă ciocnirea dintre fondul de cinste și puritate al eroului și orgoliul proprietar, hăruit de o educație veche. În a doua conflictul dintre dragostea de muncă, de mașină și un momentan sentiment de comoditate. În timp ce Manole Auneanu surprinde frămîntarea interioară a unui erou, care înțelege pînă la urma principialitatea și justetea criticii făcute în adunarea generală de U.T.M., Milică Stan înfățișează conflictul etic foarte des înținit la o seamă de țărani, care aspiră spre muncă mai ușoară și mai „curată”. Eroul din povestirea Mindrie este un tractorist foarte capabil, dar care se supără deodată pe meseria sa: „Toată ziua, măcîț din cap pînă-n picioare de motorină, tîvălîț pe sub roțile tractorului, de-ți scrijele pămîntul între dinți... Va pleca. Va pleca, negreșit. Nu mai vrea, nu mai poate, o să treacă pe mașină, e mai bine șofer”. Pus pe gînceavă cu toată lumea, Tiliță se pregătește să părăsească satul, dar din tot ceea ce face, simțim că decizia lui e foarte subredă. Poate că pînă la urmă, el ar fi ajuns la oraș, dacă n-ar fi intervenit un fapt semnificativ, care schimbă pe loc hotărîrea eroului. Abia pornit la drum, el își vede pe cîmp tractorul în pană. Sare din căruță, îl cercetează, îl repară, și cînd totuși credeau că Tiliță se va întoarce și-și continue călătoria, acesta se adresează celor doi, „privind căii, de parcă la el ar fi vorbit” și spune:

— Ce faci mă, ești nebun? Ceai că... îl întreabă mirat tovarășii de drum.

— Dă-i drumul, că nu ziceam nimic. Nu mai merg și gata... precizează eroul. Scena mi se pare deosebit de revelatoare pentru psihologia țărănilor tractoriști, băiat bun, cinstit și muncitor, care însă crede la un moment dat că poate rupe toate firele existenței sale prezente, pentru o altă mai comodă. Asistăm și aici la un conflict etic interesant, bine urmărit în meandrele lui și, mai ales, bine rezolvat, prin evidențierea dragostei de muncă, a concepției noi, care-l însulește pe erou.

Valoarea artistică și implicit educativă a unei lucrări scade considerabil atunci cînd scriitorul ocolește adevăratele conflicte, ale vieții, cînd le rezolvă superficial, sau cînd nu le respectă premisele.

În povestiri și schițe ca „Departă stei vechin” de Mircea Serbanescu („Gazeta literară”, 12 aprilie) sau „Mîniile grădinarului” de Aurel Leon („Asul literar”, nr. 4) implicațiile etice (lupta dintre nou și vechi) nu antrenează un conflict dramatic. Țărăni refractari față de însușirea metodelor agrotehnice, de pildă, nu au o viață interioară, deoarece autorii nu se străduiesc să pășească dincolo de schemă, de o realitate convențională. Nici Estera, personaj din povestirea cu același nume de Ștefan Luca („Gazeta literară”, 5 aprilie), deși se reține ca portret, ca o femeie care știe ce vrea, nu relevă o frămîntare morală adîncă. Autorul fixează cadrul social în cele mai mici amănunte, furnizează date exterioare, despre evoluția personajului, dar ignoră aceea mișcare dramatică, emoționantă, proprie vieții adevărate. În asemenea cazuri, eroii nu cresc, rămîni lineari, nu dispun de o forță motrice, care să-i împingă într-o direcție sau alta.

Sînt de asemenea scriitori care, înfățișînd conflicte etice semnificative din viața satului, le tratează abstract, fără dramatismul specific zguduirii psihice. Eroul prezentat de D. Ignea în schița Conștiința („Gazeta literară”, 12 aprilie 1962), se pregătește să taie pentru sine un arbore de pe terenul colectiv. Atrîgîndu-se atenția, el are o reacție nevroșistă, care de fapt anihilează conflictul:

„Dacă nu mă vedeai la vreme, te pomenesci că m-a-pucăm să-i tai... Bine mai începem... Bine mai începem... Nu-i așa de ușor cu conștiința asta...”.

Într-o recentă povestire publicată în Gazeta literară, Corneliu Leu demonstrează o tratare idilică a conflictului, la fel de ineficientă, ca și rezolvarea abstractă din schița lui D. Ignea.

Cred că problema esențială care se pune în momentul de față este de a depăși o viziune sumară în abordarea conflictului etic, de a întreprinde investigații adînci în psihologia personajelor. Realitatea satului solicită mai mult ca oricînd zgăvirirea dinăuntru, analiza problematicii morale în formele ei cele mai diverse, cele mai subtile și în aparență, mai puțin vizibile. A considera că odată cu încheierea colectivizării, satul nu mai prezintă conflicte esențiale, demne de a fi zgăvirite, este un mod cu totul eronat de a privi lucrurile. Și acum tes la iveală tradiții morale specifice, decalaje între concepții, tradiții. A sesiza asemenea fenomene și aspecte presupune din partea scriitorului curaj în confruntarea dificultăților, îndrăzneală în spargerea unor scheme, a unor reprezentări convenționale, dorința și efortul de a depăși locul comun, încă des înfînt. Recidivele idilizante și abstractizante, precum și simplificarea sau ocolirea pur și simplu a conflictului nu aduc, se înțelege încă un sprijin muncii de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste. Să recunoaștem că în literatura psihologia țărănilor de azi, hogăția universului său suletesc rămîni încă paldă tocmai sub raportul creșterii conștiinței și prin urmare a luptei complicate și variate cu formele diferite ale vechii sale mentalități.

AI. SANDULESCU

Omul mai presus de soarta lui

(FRAGMENT DINTR-O PIESĂ ÎN VERSURI)

PROLOG

Când la popor gândesc, gândesc la tine.
Ca o statuie de aramă, te cobori,
lași soclul, și te amesteci în mulțime,
și-n plină stradă, calci strălucitor.

Te-abaji pe la guvern, de bună seamă,
ascuți cite-un raport – sau, pe ogor,
cu-n ciob de soare-n barba-ți de aramă
le-apari, ca o baladă, tuturor.

Deci, nu-i minune: te văzură sus,
în toiu-unei plene, la tribună,
câștind în sală, cu-o privire bună,
când bardul către-un cap pătrat a spus

„Nu mai minca hirtii, citind cu sete,
și agițind fragmentul inedit:
Nădeidea noastră-n opere complete
– Acesta-i Comunismul, negreșit!”

**TABLOUL I
BIROUL LUI LENIN LA KREMLIN**

(Lenin – frunte clasică, pomeți mongolici,
figură de rus. Parcă întreaga istorie a
omenirii s-a întrupat în acest om, devenit
simbol, îmbrăcat într-un costum cenușiu, de
prim secretar unional. Krilova – o femeie
căruntă, cu bărbia voluntară, cu fruntea
îngustată în partea de sus, expresie a fanatizmului).

LENIN (la telefon)

Așa. Și ce e el? Un filozof?
Și ce prezice? Că s-a zis cu noi?
Se-aude prost, tovarăș' Berezov!
Și? L-ai trimis la dracu' mai apoi?
Cum? Chiar la dracu' bine. Mi se pare
o foarte reușită formulare.
Și el ce-a spus? Ha, ha! M-amuz cit zece.
Din simțul datoriei, văd prea bine...
(cu un ton aproape serios)
Că-i ogramat – asta mai poate trece;
dar că e incapabil – asta ține.

(oftind)

Ce-i drept, e drept: strunguri lipsesc.
Mai mult: lipsesc și banii. Însă
există capitalul omenesc.
El negă deci, esența însăși?
Nu-i mai băga în seamă, dragul meu.
Zece-nțelepți formează o părere.
O sută de neghiobi – cam greu.
(Pune receptorul în furcă; se adresează
Krilovei.)

Vă ascult.

(Închide telefonul)

Sătul sint de aceste genii seci...

KRILOVA

Gruzinii-au refuzat să facă parte
din Uniunea Rusiei întregi.
Noi, însă, nu vom da-napoi!

LENIN

Pianuri deșarte...

KRILOVA

Vladimir Ilici, nu vă înțeleg.

(Sună telefonul. Lenin ridică receptorul)

LENIN

La telefon.
Cum? Luna mai? Exclus.
Dar dragul meu, ești pur și simplu un
escroc!

Ne vom certa îngrozitor, și-am spus.
Știi, ca în cîntecul copiilor, la joc:
„Nu mai legăm prietenie
Sîntem certați pentru vecie!”
Asta e!

(Așează receptorul în furcă. Închide
telefonul)
Tovarăș' Krilova: iată cum
stau lucrurile: dacă milioane
nu vor s-o ia pe-al dumneavoastră drum –
faceți cum vrea poporul.
Alte-ncercări sînt vane.
Acesta e marxism adevărat.

KRILOVA (ridicînd sprînceana)

Marxism?

LENIN

Vrei să-ți indic neapărat
care capitol, care filă, care tom?

KRILOVA

Și, totuși, ce-i marxist în cazul dat?

LENIN

Că nu e omul pentru revoluție creat
Ci revoluția-i creată pentru om.
(Sună telefonul. Lenin ridică receptorul)
Da, l-am chemat. Cartofii – ce se-aude?
De ce nu i-ai raționalizat?
Doar negustorii și-i procură-ndat'
cum au o zdreantă de trei ruble.
Iar noi o ducem de-azi pe miine...

(sună cel de-al doilea telefon. Lenin așează
receptorul în furcă și ridică celălalt re-
ceptor)

Eu.
La un spectacol?
Zău, mi-e foarte greu.
Sînt ocupat. Și ce se joacă?
(cu ton glumeț)
Ceva agitatoric? Avîntat?
Verhaeren? „Zorile?” O! m-am predat.
(pune receptorul în furcă. Închide telefonul)
Așa, dragă prietenă...
O Uniune-a Rusiei întregi?
Știi ce? Eu să zic să puneți capăt luptei
pentru o federație a-treagului imperiu.
Mi s-a comunicat că-n Tiflis ați dat buzna
asemenea unor cuceritori!
Și doar sînteți marxisti... cești...
deci, elementele de bază.

KRILOVA

De ce „sînteți”? A fost Ordjonikidze!

LENIN

Cu binecuvîntarea dumneavoastră.

KRILOVA

Ei, ce să-i faci? Așa e firea mea:
se-afliăcărează.
Să comentez, de altfel, nu găsesc cu cale...
Deci, dumneavoastră ce-ați propune?

LENIN

O Uniune
A republicilor sovietice cu drepturi egale!
(întră Ciohov, bărbat voinic, în jurul a 50
de ani)

CIOHOV
(cu sfială)

Ilici... Desigur, mă veți nimici.

LENIN

Desigur.

CIOHOV

Dar de ce?

LENIN
(mirat și curios la același timp)

Chiar nu știu... Zi...

CIOHOV

Păi, pentru că am săvîrșit un schimb
cedînd un tradafir pentru o piine... iată.
(Lenin și Krilova se privesc, presimțind ceva
neplăcut)

E-o chestiune foarte delicată...
În timp ce gură-cască dormea neturburat,
pe Tizian, dintr-un muzeu, eu l-am
schimbat
pe patru strunguri, mari și late, –
americane.

LENIN
(luîndu-se cu miinile de cap)

N-o fi cumva Venera?

CIOHOV

O variantă...

KRILOVA

Tot una e! O faptă aberantă!
S-o schimbi chiar strănepotul ce-o să vină!
O operă profundă și înaltă!

CIOHOV

Da, dar și strungurile – ce minuni!
Sînt instrumente de chirurg – nu alta!
Cînd le pornești – parc-ar zbura!
Parcă-ar cînta privighetori în slăvi
albastre.

Desigur, le vom studia
Și-apoi vom face strunguri de-ale noastre.
De-ale noastre! E-o problemă acută.

KRILOVA

Dar Tizian?

LENIN
(cu voce joasă)

A devenit valută.

CIOHOV
(adresîndu-se Krilovei)

De ce atîta supărare și discuție?
Doar și-n America va fi odată revoluție
și-o să-i rugăm frumos s-o dea-napoi.
Pe rug n-am ars-o...

LENIN

Ai dreptate.
Ești un băiat descurcăreț în toate.
(întră Lida)

LIDA

Markelici a telefonat.

LENIN
(cître Ciohov)

Ești un vulpoi!
Ai dat-o pe Venera, fără durere multă
și fără mult necaz...

(la receptor)

Da!
Cum? Nu știi despre cine îți vorbesc?
Al cui e-anume?
(mînios)

Ce-ai spus?
În „măruntșuri” nu te-ncurci, de-ți ies în
cale?
Ascultă! Dumneata... Markelici parcă-ți
spune...
Să tipărești adînc pe caietele nepoților
dumitale:

Omul nu-i pentru noi lucru mărunt!
Și fă efortul de a nu mai repeta
proverbul dumitale-aristocratic.
Șterpește-i pe spioni: fii crunt!
Cu orice cuib diversionist – să fii sălbatic!
Dar pe un celățean al republicii noastre,
te rog să mi-l stimezi. Altminterea
să știu că te mișcă! Neapărat!
Nu rida, porumbelule! Vei fi mincat!
Cu gămăria de păsat!

(Întot, trîntește receptorul în furcă)

Andreevna!

KRILOVA

Sînt aici.

LENIN

Unde ai fost?

KRILOVA

Erați atât de slozvent, încît, firește
am înțeles... deplin... întregul rost...
și-n ceea ce pe mine mă privește...

(Lenin o învîrtule cu o privire, bătînd cu
degetele dintr-o mînă pe masă)

LENIN

Deci, le Escop nu vom mai face-apel!

KRILOVA

Pe glasa! Nu mă vei supăra de fo!

LENIN

Mă rog! Iată ai face o remarcă,
la care-ai vrea să reflectezi numai-decît.
Vezi, dumneata-și închipui comunismul
ca pe-o iluzie doar – și-ai...
Ai vrea, cu viza dumitale să se ridă
și tot așa să se respire.
Dar comunismul e iubire
față de om. Neîndoios.

KRILOVA

Iubire față de aproapele? Nu sînt Hristos.
Eu viitorul îl iubesc – și nu mă voi dezice!

LENIN

Ai salutări, în cazul ăsta, de la Nietzsche.

KRILOVA

La secolele treizeci mi-e gîndul ne-ncetat...
Veac vîndecat de josticie, veac carat
în care omul va trăi senin și generos
nemai-luptînd pentru un os de ros.

LENIN

Și, crezi că dumneata ai și porce
să aparții acestui viitor?

KRILOVA

Și dumneavoastră, bineînțeles.

LENIN
(concis și tăios)

Ba nu. Eu am altă părere:
sîntem copiii colectivității
și-ai mediului înconjurător.
Nu are rost să inventezi himere
ci astfel să le rînduiești pe toate
ca să se poată prîmeni din rădăcină
întreaga colectivitate.

Și-atunci chiar strănepotul ce-o să vină
în ziua de-cstăzi va trăi, și-l vei putea
cunoaște.
Căci viitorul, din prezent se naște!
Dar, iartă-mă... Imi pare că, din nou...

LIDA
(întrînd)

De la Narkomondel!), vă cheamă

LENIN
(ridicînd receptorul)

Eu,

KRILOVA

La vederea.

LENIN
(Krilovei)

Da, cu bine!
(Krilova iese)

LENIN

Ahmet-pașa? Interesant! E-aci?
Cum de-am uitat? Firește-l voi primi.
Dar cînd? Azi, ce e?

LIDA

Miercuria.

LENIN

Deci, nu.
Am secția chineză-a Cominternului.
Apoi, Narkomvoien?) și M.G.U.)
(în receptor)

Astăzi, nu pot. Data de șase? Bine.
Data de cinci? Nu, asta nu-mi convine...
Convingeți-l pe-Ahmed Pașa.
E-o iarnă dulce și primăvărată.
De ce să ne stricăm duminica?
Am să-ți dezvălui un secret: pe-aci,
în lac, a fost văzut un pește:
mai mult de patru kilograme cîntărește.
E-o infamie să-l ignor, ce zici?

LIDA
(Ride. Pune receptorul jos)

Plecati la pescuit? Frumos, nimic de zis.

LENIN
(vesel)

Și, nu cumva e interzis?

LIDA

Depinde de persoana-n cauză.

LENIN

Și dacă-ai fi plecat pentru o pauză,
să-mi fac odihna tocmai în Crimeea, –
mai lesne v-ar fi fost?

LIDA

Tac milc, dacă-i așa.

LENIN
(examînd hîrtile)

Dar iată și scrisoarea cea
de la Ahmet-pașa.

LIDA

Ce marcă are?
(scrie) Data de șase.
(continuu cercetarea poștei)
Apoi: Batopajinsk, Karl Marx, uzina...
Iarăși Demian, cu salutări (frunzărește un
volum de versuri)

LENIN

Tercească.
Ah, inima... apăsa pe ea o grea povară...
Și doctorii spun-au că are bătaia clară.
Vladimir Ilici... s-a stricat mașinăria,
e limpede... nici o speranță. Pe-oceia nu se
trece.

LIDA
(indiferent)

Un... doi... trei... patru.
Vreau opt luni dacă am... sau, poate, zece...
Sau, maximum, un an... Și-apoi... paralizia?
Măcar de-ar ține-un an... Dar boala?
Patul?

LENIN

(absent, mută hîrtiile dintr-un loc în altul.
Privește, îngîndurat, marca turcească)
Și doctorii n-am s-o mai vad de-aci-nainte.
Nu mă gîndeam să plec acolo... totuși...

LIDA

(întră Lida în goană, urmată de un doctor,
bătrînor, în halat alb, doctorul Kun).

KUN

Vladimir Ilici...
(încercînd să pară calm)

VĂ ASCULT.

Ar trebui ceva mai sus să fie.
Doar e poet! (Pune volumul deoparte)
Asta poate să-aștepte.
(cercetează iarși poșta)
Și iată o muștrare
din partea Tass-ului. A, Lunacearski!
Mai să-i răspundem fără aminare.
Lida! Fi bună...

(Lida se așează la mașina de scris)
„Dragul meu D. V.
dacă îți minte, Campanella scrie
într-un capitol, parcă douăzeci și unu,
despre problema frescei. Spune-acolo
că în utopicul „oraș al soarelui”,
pe ziduri este zugrăvită lupta
pentru drapel, și acte de bravură
ale romanilor și ale dogilor –
ce-ai spune dacă-am face așa ceva
și noi? Că doar avem giganții noștri.
Ș-ar cuveni să-i proslăvim! Ar fi
o nouă și monumentală propagandă.
Dar – fără parodie futuristă!
că, zău, îi dau pe mingă judecării;
doar în grădina publică de vară,
statuile lui Engels și-a lui Marx
parcă ar fi Chiril și cu Metodiu...
Dar grupul „Aurora revoluției”
pe soclul lui de fontă? Nici o iotă
nu se pricepe din lucrarea cea...
E o ha-ha-ba-buă martombistă!
O comedie tararabumbistă!

Sfîrșitul tabloului I

1) Comisariatul poporului pentru afacerile ex-
terne
2) Comisariatul poporului pentru problemele mî-
litare
3) Universitatea din Moscova

LIDA
(ride)

O trec în rîndul crimelor politice.

LENIN

Așa-i. Ajunge cu-astfel de vedenii.
Scrie așa: „Blestem cubiștilor!
Sînt inumani.”

„Vladimir Ilici Lenin.”

(Lida bate la mașină. Deodată, lui Lenin
i se face rău. Respirația îi devine greoaie,
în jur, totul îi pare învăluit în ceață.)

LENIN
(încet)

Iată-l din nou... halo-ul cunoscut...
aidoma ca-n anul ce-a trecut.
(Lida bate la mașină. Pauză.)

LIDA

Am scris.

LENIN

Să amînăm pe miine.

LIDA

Cum?
O treabă care e în toi acum?
(Se-ntoarce spre Lenin)
Vladimir Ilici! Ce-i cu dumneavoastră?

LENIN

Nimica.

LIDA

Ași pălit... Să vie ofițerul de serviciu!

LENIN

Încet... la spune, dumneata mă-auzi?

LIDA

Desigur...

LENIN
(îi înțepenesc buzele)

Da? Atunci... Lasă-mă singur.
(Neîndrăznînd să-l contrazică, Lida iese.
Cu greu, Lenin ajunge la fotoliu și se pră-
busește în el. Își pierde cunoștința. Telefo-
nul sună. Lenin rămîne nemîșcat. Tăcere.
Ceasul din perete bate orele patru. Din
nou, o lungă, lungă liniște. În cele din
urmă, cu un oftat adînc, Lenin începe să-și
vină în fire).

LENIN

(ascultînd tăcerea, aude abia acum telefo-
nul care a sunat cu cinci minute în urmă.)

Da... sună telefonul... Bate ceasul.
(numără bătăile ceasului care s-au auzit cu
cinci minute în urmă, ca și cînd l-ar auzi
abia acum)

Un... doi... trei... patru.
Ah, inima... apăsa pe ea o grea povară...
Și doctorii spun-au că are bătaia clară.
Vladimir Ilici... s-a stricat mașinăria,
e limpede... nici o speranță. Pe-oceia nu se
trece.

Vreau opt luni dacă am... sau, poate, zece...
Sau, maximum, un an... Și-apoi... paralizia?
Măcar de-ar ține-un an... Dar boala?
Patul?

Vorbirea turburată... Doamne Sfinte!
(absent, mută hîrtiile dintr-un loc în altul.
Privește, îngîndurat, marca turcească)
Și doctorii n-am s-o mai vad de-aci-nainte.
Nu mă gîndeam să plec acolo... totuși...

(întră Lida în goană, urmată de un doctor,
bătrînor, în halat alb, doctorul Kun).

KUN

Vladimir Ilici...
(încercînd să pară calm)

Vă ascult.

Ar trebui ceva mai sus să fie.
Doar e poet! (Pune volumul deoparte)
Asta poate să-aștepte.
(cercetează iarși poșta)
Și iată o muștrare
din partea Tass-ului. A, Lunacearski!
Mai să-i răspundem fără aminare.
Lida! Fi bună...

(Lida se așează la mașina de scris)
„Dragul meu D. V.
dacă îți minte, Campanella scrie
într-un capitol, parcă douăzeci și unu,
despre problema frescei. Spune-acolo